

**Erasmi a Chokier Tractatus iurisdictionis ordinariae in
exemptos, illorumque exemptione ab ordinaria
iurisdictione**

in duos tomos distinct.

I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis. II. Conservatorias
Ecclesiasticas quaest. 130. III. Conservatorum Laicorum materiam,
Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens

**Chokier, Érasme de
Coloniae Agr., 1684**

Tenor Constitvtionis Hvivsleoninae. Leo X. In Concilio Lateranensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61908)

TENOR CONSTITUTIONIS
HUIUS LEONINÆ.
LEO X. IN CONCILIO LATERANENSI.

REGIMINI universalis Ecclesiæ (disponente Domino) præfide-
tes, juxta Pastoralis officii debitum libenter intendimus utilita-
bus subditorum, & ad conservandam libertatem ecclesiasticam,
removenda scandala, ponendam concordiam, & nutriendam quietem inter ecclesiarum Prælatos, & eorum subditos, eò propensius
Apostolicæ sollicitudinis studium adhibemus, quò disensionem te-
lium fore dispendiosam experimento comprobatur, nec non indulta pariter pri-
legia eisdem subditis, & ipsorum Prælatorum dispendium, tam per prædecesso-
res nostros, quàm sedem Apostolicam concessa ita libenter moderamus; ne ex-
de scandala procedant, neve ex his ulli detur materia malignandi, & personæ eccle-
siasticæ à bono obedientiæ, nec non divini perseverantia servitii nullatenus retrahi-
tur. Sane nuper ad nostrum relatio fide digna pervenit auditum, quod Canonici
Patriarcharum metropolitanorum, & cathedralium collegiarum, & alii clerici
seculares plura præsumunt, quæ ipsis infamiam non parvam pariunt, ac aliis infe-
runt læsionem, prætextu exemptionis ordinariorum correctiones & ordinationes
subterfugiunt, ac eorum forum sive judicium declinant: nonnulli etiam impunitatem
suorum excessuum per privilegium exemptionis obtineri sperantes, excessus ipsos
committere non reverentur; quos nisi per exemptionem, quâ gaudent, crederent se
defendi, nullatenus fuissent commissuri.

Hinc itaque accidit, ut propter eorum audaciam, quæ prætextu privilegii exem-
ptionis impunitatem excessuum obtinere confidentes, nonnulla multoties com-
mittant enormia, per quæ plurimum diffamatur Ecclesia, & scandala gravia gene-
rantur, potissimè autem, cum talia per eos, ad quos horum spectant, illa punire
negligunt.

Nos volentes ne eo prætextu delicta impunita verbo hujusmodi necessariam
inhibere medelam sacro approbantur, concilio statuimus, ut de cætero illi, quibus
exemptorum correctio & punitio à dicta sede demandata est circa illa vigilanter in-
tendant, & diligenter officii sibi commissi debitum exequantur, & quàm pri-
mum eis exemptos ipsos deliquisse legitime constiterint, ita eosdem exemptos de-
linquentes puniant, quod iidem exempti metu pœnæ à suis arceantur insolentis,
& alii eorum exemplo perterriti profligare ad similia merito perhorrescant. Et si circa
hoc negligentes fuerint diæcesani & alii locorum ordinarii, eosdem, quibus exem-
ptorum

CONSTITUTIO LEONINA

eorum correctio huiusmodi competit, personaliter, si illorum copia & noticia haberi poterit, alioquin vel si nullus, vel partibus exemptorum ipsorum certus iudex fuerit, eos quorum sua in præmissis interesse putaverint, per edictum publicum cathedralium seu aliarum Ecclesiarum locorum, in quibus exemptorum iudices huiusmodi residere, seu nullius eorundem exemptorum iudicibus existentibus, ipsos exemptos deliquisse contigerit, valvis affigendum moneant, ut ipsi tales exemptos delinquentes & criminosos puniant & castigent infra competentem terminum monentium ipsorum arbitrio moderandum. Et si ipsi moniti in hoc negligentes fuerint, & id adimpleri neglexerint, seu recusaverint, tunc ut in eo, in quo deliquerint, puniantur, cognitione huiusmodi eâ vice sint privati, & se non intromittant ullatenus de illis: sed diœcesani & alii locorum ordinarii huiusmodi contra tales exemptos delinquentes & criminosos auctoritate nostrâ ad inquisitionem, vel per accusationem sine aliquibus tormentis procedere, & testes per seipos examinare possint, ac processum ipsum (quem ratione solemnitate juris, præterquam ratione citationis omisissum, dummodo delictum aliâ ritè probatum fuerit, nullum allegari, vel dici posse præhibemus; sed per eos habitum clausum, & eorum sigillo munitum ad Sedis Apostolicæ examen ipsorum exemptorum delinquentium, expensis etiam in ipso processu factis, ad quorum solutionem ordinarii ipsi possint eisdem inquisitis & accusatis compellere, per proprium vel alium nuntium quantum citius destinare procurent) apud eandem Sedem per Romanum Pontificem vel alium, cui duxerit committendam diligenter examinandum, & ita culpabiles repertos, quod ad condemnationem vel propter sufficientia indicia, propter quæ ad torturam pro veritate executionem vel propter sufficientia indicia, propter quæ ad torturam pro veritate executionem procedi valeat, ad ipsos diœcesanos seu ordinarios per eos auctoritate nostrâ in causa inquisitionis seu accusationis ulterius legitime procedendum, & causam ipsam prout iustum fuerit, terminandam, remittendum. Notarii autem diœc. Sedis, quorum officium in ipsis primitivæ Ecclesiæ initiis à scel. record. Clem. Papa I. ad Sanctorum gesta perquirenda, atque conscribenda noscitur institutum ad Protonotariatus officium assumpti habitum, & rochetum deferentes, & alii nostri & diœc. officiales actu sua exercentes, tam in civilibus, quam in criminalibus ab omni ordinariorum jurisdictione sint exempti. Alii verò notarii habitum Protonotariatus non deferentes, nisi illum infra trimestre, & post præsentium publicationem assumpserint, & ipsi ac alii in posterum assumendi, habitum & rochetum huiusmodi continuè non gestantes, atque alii nostri, & diœc. Sedis officiales officia sua actu non exercentes, tam in criminalibus, quam in civilibus ratione causæ summam 25. Ducatorum auri de Camera non excedentis dumtaxat eorundem diœcesanorum & ordinariorum jurisdictioni subjacent: in civilibus verò causis summam huiusmodi excedentis plenâ gaudeant exemptione, & à dictorum diœcesanorum & ordinariorum jurisdictione penitus sint exempti.

)) ((3

Dignum

Dignum quoque, & etiam congruum arbitantes, quod ex S. Romana Ecclesia Cardinalium familiaribus illi duntaxat privilegio exemptionis gaudeant, qui ad domesticum & continui sunt commensales, vel ab eisdem Cardinalibus ad ipsorum exequenda negotia missi, vel qui recreationis causa ad tempus a Romana curia absentes fuerint; ceteris vero etiam familiaritatis litteras habentibus, quoniam coercionis Diocesano & ordinario eorumdem subiacent, familiaritatis huiusmodi privilegium nullatenus suffragetur; & cum eisdem diocesanis, ut in nasteria monialium Sedi Apostolica immediate subiecta in eorum diocesis consistencia semel in anno visitari possint per constitutionem in Concilio Viennensi editam, quae incipit attendentes, plena fuerit data facultas illam innovamus, ac exemptionibus ac privilegiis quibuscumque non obstantibus districtè servari precipimus, & mandamus. Per praemissa quoque eisdem diocesanis & ordinariis casibus, quibus in exemptis a iure iurisdictione concessa est, nullatenus praerudicium generetur. Exemptiones autem de cetero absque rationabili causa, quorum interest, minime citatis, pro tempore concessas nullius roboris & momenti esse decernimus. Et cum Ecclesiasticus Ordo confundatur, si sua unicuique iurisdictione non servetur, ordinario iurisdictioni (quantum cum Deo possumus) favere, ac litibus celetus finem imponi, & litigantium immoderatis sumptibus & expensis parci satagenus statuimus, & ordinamus, quod singulae causae tam spirituales, quam civiles mixtae locum Ecclesiasticum quomodolibet concernentes & beneficiales (dummodo beneficia ipsa generaliter reservata non fuerint, & ipsorum singulorum beneficiorum estimationem valorem annuum non excedant) in prima instantia extra Romanam Curiam, & in partibus eorundem Ordinariis locorum duntaxat cognosci, & terminari, quod nulli ante diffinitivam sententiam liceat appellare, nec appellatio (si fuerit omnimoda) nullatenus admitti, nisi ad interlocutoria, quae vim habet diffinitivae vel grativaminiè concernente, negotium principale, quod per appellationem a diffinitivam merito perhorrescens, seu alia & probabili & honesta causa aliter, quam per proprium iuramentum saltem semiplene probata coram Ordinario non audeat litigare. Eo enim casu causae ipsae appellationum in dicta curia etiam in prima instantia committi, & cognosci, & terminari possint. Alioquin appellationes & illarum etiam aliarum causarum huiusmodi commissiones in posterum, & quidquid inde secutum fuerit, nullius sit roboris & momenti. Iudices autem & conservatores a Sede Apostolica deputati, si in altero iurium graduati non fuerint, assessorem partibus non suspectum, ab ipsis partibus vel earum altera requisiti sumere, & secundum ejus relationem judicare teneantur.

Et quia saepius & multiplici relatione percepimus, quamplurimas Ecclesias, &

illis præfidentes Episcopos tam citrà quàm ultrà montes vexari in eorum jurisdictionibus, iuribus & dominiis, ac turbari à domicellis, principibus & nobilibus eorundem, qui sub colore juris patronatus, quod in beneficiis Ecclesiasticis habere condecem, qui sub colore juris patronatus, quod in beneficiis Ecclesiasticis habere condecem, nullo privilegio Apostolico suffulti, sine ordinatiorum collationibus & lites, & absque aliquo saltem colorato titulo beneficia non solum Clericis, sed etiam Laicis conferre, Sacerdotes & Clericos delinquentes ad eorum libitum putant, decimas omnium rerum, & ad quarum solutionem de jure tenentur, ac canonicas, & alia, quæ legis diocesanae & jurisdictionis sunt, & ad ipsos Episcopos damnata pertinent, temerè auferre, fraudare, usurpare, seu ut præmissa fiant, mandare, ac ipsa & fructus quoscunque, ne à civitatibus, terris, & locis eorum extirpentur, prohibere feuda, possessiones, & prædia occupare, & indebitè detinere, seu ad feuda & bona ipsarum Ecclesiarum eis concedendum, ac Ecclesiastica personis per eos nominatis conferendum minis & terroribus ac aliis viis indirectis inducere & compellere, & alia quamplurima damna, jacturas & injurias Ecclesiis & eorum Prælati ac Clericis præfatis inferri non modò permittere, sed etiam expressè mandare præsumant. Attendentes igitur, quod Laicis in Clericos & personas Ecclesiasticas ac bona Ecclesiastica non est attributa facultas, atque æquum, & justum esse, ut in eos jura insurgant, qui illa offendere præsumant.

Nec non considerantes, quantum ex his tam nostro & Apostolica Sedis honori, quàm personarum Ecclesiasticarum quieto & prospero statui non sine damnanda pernicie derogetur, ac cupientes eos, quos ad observantiam juri, virtutum præmia non inducant, tam adjectarum exaggeratione poenarum, quàm adjucentiarum de novo formidine à temerariis ausibus refranare omnes & singulas constitutiones, quæ super decimarum solutione, & contra violatores & raptos Ecclesiarum, & incendiarios, agrorum depopulatores, & tam S. R. E. Cardinalium, quàm venerabiles fratres nostros Episcopos & alias personas Ecclesiasticas seculares & regulares capientes, detinentes, & eorum jurisdictionem & jura quomodolibet indebitè occupantes; aut eos in eorum jurisdictionis exercitio perturbantes, seu molestantes, eos quoque ad conferendum beneficia Ecclesiastica personis per eos nominatis aut alias de illis pro eorum libito voluntatis disponendum, & feuda ac bona Ecclesiastica in emphyteusim concedendum, aut alias vendendum temerè compellentes, nec non statuta contra libertatem Ecclesiasticam facientes, & ad præmissa auxilium, consilium, vel favorem præstantes hæcenus emanarunt, innovamus.

Et cum ea nedum juri contraria, sed & Ecclesiasticæ libertati opprobriosa sint quamplurimum & adversa, ut de officio nobis credito dignam Deo possimus reddere rationem; affectibus & monitis paternis Imperatorem, Reges, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quoscunque alios alterius
eujus.

CONSTITUTIO LEONINA.

cujuscumque nobilitatis, præminentia, potentia, seu potestatis excellentia, vel dignitatis existentes, attentè hortamur in Domino, eisdem in virtute Sanctæ obedientia mandantes, ut ipsi constitutiones prædictas observent, & faciant etiam a suis subiectis inviolabiliter observari quâcunque consuetudine contrariâ non obstantibus, & divinam offensam & Sectis Apostolicæ debitam vitare voluerint ultionem, ac collationes de dictis beneficiis sic factas nullas & irritas nihilominus esse decernimus, ut illis utentes reddantur inhabiles ad alia beneficia Ecclesiastica obtinenda, donec cum eis super hoc per Sedem prædictam fuerit dispensatum: Maturè quoque considerantes, quod post Christi ad cælos ascensionem Apostoli per singulas urbes & dioceses Episcopos distribuerunt, sicut Sancta Romana Ecclesia per orbem constituta eosdem Episcopos in partem sollicitudinis vocando onera gradatim distribuendo per Patriarchas, Primates, Archiepiscopos ac sacris etiam canonibus fuerit distinctum, per eos pro morum correctione & controversiarum decisione & determinatione, ac mandatorum Domini observatione fieri debere Concilium Provinciale ac Synodum Episcopalem, ut depravata corrigerentur, & illa facere negligentes canonicis poenis subjacerent, cum conveniat nos circa ea, quæ rempublicam Christianam concernunt, esse intentos, desiderantes canones ipsos firmiter observari, eisdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis districtè injungimus, ut de officio iis commisso, dignam Deo possint reddere rationem, canones, Concilia & Synodos hujusmodi fieri mandantes, quocunque privilegio non obstantibus, inviolabiliter observent, præterquam quoad Concilium Provinciale, quod de cætero singulis triennis fieri mandamus, ad illaque etiam exemptos accedere debere decernimus, privilegio & consuetudine quâcunque contrariâ non obstantibus. Circa hoc autem negligentes poenas in eisdem canonibus contentas se noverint incursums. Et cum constitutione in Concilio Viennensi edita, quæ incipit, In plerisque, ut Pontificie dignitatis honor servaretur, statutum fuerit, ne in Ecclesiis cathedralibus (sine quibus spiritalia diu esse non possunt) privatis ac clero & populo Christiano carentibus de aliquibus personis, præsertim religiosi provideretur, constitutionem ipsam innovamus, inviolabiliter observari debere volumus atque mandamus; nisi aliqua justa causa in consistorio nostro secreto approbata aliâ duxerimus faciendum. Nos enim quicquid contra præmissa, vel aliquo præmissorum contigerit attentari, irritum decernimus & inane, contrariâ quâcunque constitutione, vel privilegio non obstantibus.

Datum Romæ, Anno Domini 1515. 4. Nonas May. Pontificatus nostri Anno tertio.